

EU's nye AI-lov: Potensielle innvirkninger på Norge og norske aktører

EU-kommisjonen har foreslått en ny lov, COM/2021/206, for regulering av kunstig intelligens (AI). Forslaget vil skape en rettslig ramme for utvikling, distribusjon og bruk av AI-systemer i EU. Som en del av EØS-avtalen må Norge i stor grad tilpasse seg EUs regler, og dette forslaget vil sannsynligvis også få konsekvenser for norske aktører. Her er en gjennomgang av de viktigste punktene i lovforslaget, mulige konsekvenser for Norge og konsekvensene ved overtredelse av regelverket.

Hovedpunkter fra forslaget

Hovedfokuset til forslaget er å sikre at AI-utvikling og bruk er i tråd med EU's verdier og rettigheter, og at det er et tilstrekkelig nivå av sikkerhet for forbrukerne. De viktigste punktene inkluderer:

- Kategorisering av AI-systemer:** Lovforslaget foreslår en risikobasert tilnærming til regulering, der AI-systemer er delt inn i fire kategorier basert på risiko: uakseptabel risiko, høy risiko, begrenset risiko og minimal risiko.
- Strengt krav for høyrisiko-AI-systemer:** For systemer med høy risiko, som inkluderer ting som biometriske identifikasjonssystemer og kritiske infrastrukturer, vil det være strenge krav til transparens, ansvarlighet og datasikkerhet.
- Forbud mot visse AI-praksiser:** Forslaget foreslår å forby visse typer AI-praksiser som anses for å være skadelige eller krenke grunnleggende rettigheter.
- Opprettelse av en Europeisk AI-råd:** Forslaget foreslår opprettelsen av en ny overvåkingsstruktur - den europeiske AI-rådet. Rådet vil ha ansvar for å koordinere nasjonal tilsynsaktivitet og gi råd til Kommisjonen om AI-relaterte saker.

Innvirkning på Norge og norske aktører

Selv om Norge ikke er medlem av EU, vil dette forslaget potensielt påvirke norske aktører, både offentlige og private, som utvikler, distribuerer eller bruker AI-systemer.

Selskaper som utvikler AI-løsninger kan bli nødt til å innføre strengere prosesser for risikovurdering og dokumentasjon, og noen produkter eller praksiser kan bli forbudt. De som bruker AI i sine operasjoner, for eksempel for automatisert beslutningstaking, må også sørge for at deres systemer er i samsvar med de nye reglene.

Offentlige organer vil også bli påvirket. De vil ha en rolle i tilsyn og regulering av AI, og vil måtte tilpasse seg den nye overvåkingsstrukturen.

Tidsplan for ikrafttredelse

EU-forslaget ble lagt frem i april 2021, men det vil sannsynligvis ta flere år før loven trer i kraft, gitt at det krever godkjenning fra både Europaparlamentet og Rådet. Basert på erfaringer med lignende lovgivningsprosesser, kan vi anta at de nye reglene vil være på plass i EU senest i 2024 eller 2025.

Kommentert [Ræder]: Forordninger trer i kraft med det samme innholdet i alle EU-medlemsland.

Kommentert [Ræder]: AI-forordningen vil måtte implementeres i EØS-avtalen for at den direkte skal gjelde i Norge og for norske virksomheter. Etter forslaget vil imidlertid også AI-forordningen gjelde indirekte for ikke-medlemsland, så fremt AI-tjenestene kan benyttes innad i EU. Dette vil gjelde for eksempelvis ChatGPT, som er en tjeneste som tilbys av et amerikansk selskap.

Kommentert [Ræder]: De fleste AI-systemer vil havne i en av disse kategoriene. For systemer med *begrenset risiko* vil det gjelde konkrete krav om åpenhet. For AI-systemer med *minimal risiko* vil det hovedsakelig ikke være begrensninger.

Kommentert [Ræder]: Enkelt forklart: Høyere risikoklassifisering betyr høyere krav til sikkerhetsmekanismer. Dette for å forsikre at AI-systemene ikke misbrukes.

Sikkerhetsmekanismerne vil blant annet bestå av følgende krav:

- 1) AI-systemet skal underlegges et risikostyringssystem og det skal være menneskelig tilsyn ved utforming og implementeringen av AI.
- 2) Det skal gis dokumentasjon om hvordan AI-systemet fungerer, slik at aktuelle myndigheter kan vurdere om sikkerhetsmekanismerne er overholdt.
- 3) Brukerne av AI-tjenestene må gis informasjon om hvordan systemet fungerer, slik at det er mulig å forstå og bruke AI-systemet på riktig måte.
- 4) Det vil gjelde strenge krav til løpende dokumenteringsplikter.

Kommentert [Ræder]: Dette gjelder AI-systemer som representerer *uakseptabel risiko*. Dette vil blant annet gjelde

- 1) Identifikasjonssystemer i sanntid som brukes i offentligheten (forskjellige masseovervåkingsystemer), med visse unntak.
- 2) Systemer for *forebyggende* rettshåndhevelse av mennesker (basert på bl.a. profilering, lokalisering og tidligere kriminelt rulleblad - også kjent som *predictive policing*).
- 3) Kategoriseringsystemer som baserer seg på biometri og som bruker sensitive karakteristikk (eksempelvis kjønn, etnisitet, religion, politisk orientering og annet).

Kommentert [Ræder]: Høyst sannsynlig vil AI-forordningen implementeres også i Norge gjennom EØS-avtalen og dermed direkte gjelde norske aktører, som nevnt innledningsvis.

Kommentert [Ræder]: Per nå forventes det at AI-forordningen kan vedtas i EU i løpet av 2023, likevel slik at det foreslås en såkalt *grace period* (overgangsperiode) på 2-3 år, som innebærer at selskaper ikke vil kunne pålegges sanksjoner før denne perioden er ute.

For Norges del er det grunn til å tro at lovgiver vil forsøke å innføre AI-forordningen i Norge før utløpet av en slik overgangsperiode, slik at man oppnår harmoniserte regler med resten av EU-landene.

Når det gjelder Norge, vil det trolig også ta litt tid før loven blir implementert. Det vil kreve en prosess gjennom EØS-komiteen før reglene kan tre i kraft i Norge. Basert på tidligere erfaringer, kan det forventes at Norge vil implementere reglene innen ett til to år etter at de trer i kraft i EU.

Konsekvenser ved overtredelse av regelverket

Lovforslaget inneholder også bestemmelser for straff ved overtredelse av regelverket. For alvorlige overtredelser kan sanksjonene være økonomiske bøter på opptil 6% av det totale årlige omsetningen for det foregående regnskapsåret, eller opptil 30 millioner euro, avhengig av hva som er høyest. For mindre overtredelser kan bøtene være lavere, men fortsatt betydelige. Dette vil være viktig for norske aktører å være klar over, da de kan bli holdt ansvarlig for å overholde reglene selv om de opererer utenfor EU.

Avsluttende bemerkninger

Den foreslåtte AI-loven markerer en milepæl i reguleringen av AI i Europa. Mens det er bred enighet om at det er behov for regulering, er det også bekymringer for at for strenge regler kan hindre innovasjon og konkurranse.

En viktig faktor å se på i fremtiden vil være hvordan lovforslaget balanserer behovet for å beskytte forbrukere og samfunnet mot potensielle risikoer forbundet med AI, med ønsket om å fremme innovasjon og teknologisk utvikling. Dette vil være særlig relevant for norske aktører som ønsker å være konkurransedyktige på det globale AI-markedet.

Kommentert [Ræder]: Det alternative vilkåret om total årlig omsetning gjelder den totale omsetningen på verdensbasis - altså kan det potensielt være snakk om svært høye tall.

Kommentert [Ræder]: Blant annet kan overtredelse av visse plikter gi grunnlag for bøter på opptil 4% av total omsetning på verdensbasis, eller 20 millioner euro, mens det for andre overtredelser er henholdsvis 2%, eller 10 millioner euro.